Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 1 No. 1 (2023) · "Axborot oqimlari va intellektual tizimlarning ijtimoiy, iqtisodiy va texnik-texnol... DOI: 10.5281/zenodo.24319186

Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallar to'plami *Andijan 2023 yil 10-noyabr*

САНОАТ КОРХОНАЛАРИДА ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МАСАЛАЛАРИ

Дадажонова Мартабахон Маҳмудовна, Иқтисод фанлари номзоди, доцент
Андижон машинасозлик институти
Мухаммадмуйдинов Халлило Хадятилло ўғли (Менежмент) К10-20 гурух талабаси
Тадбиркорлик ривожини янада юксак босқичга кўтариш – устувор вазифамиздир. Мирзиёев Ш.М.

Мамлакатимизнинг миллий маҳсулот ишлаб чиқариш соҳасидаги асосий тармоқларидан бири-саноатдир. *Саноат* ўзининг қўшимча қиймат яратиши, аҳоли эҳтиёжини қондиришдаги ўрни ва юқори даражага эга бўлган ишлаб чиқариш имкониятлари билан бошқа соҳа ва тармоқлардан ўз афзаллиги билан тубдан фарқ қилади. Саноат моддий ишлаб чиқаришнинг асосий ва етакчи тармоғи бўлиб, унинг ривожланиши миллий иқтисодиётнинг барқарор суръатлар билан ривожланишига олиб келади. Ушбу саноат тармоғини янада ривожлантиришнинг имкониятлари кенглигини эътиборга олиб, тармоқнинг самарадорлигини янада ошириш, халқаро бозорларга мос рақобатбардош маҳсулотлар ишлаб чиқариш ва саноат брендини бутун дунёга танитиш ҳисобланади.

Саноат тармоғини ривожланишига қаратилган барча чора-тадбирлар корхоналарнинг иқтисодий самарадорлигининг ошишига, рақобатбардош маҳсулотлар ишлаб чиқаришга хизмат қилмоқда. Саноат корхоналарининг тадбиркорлик фаолияти янада самарали ташкил этиш ички ва ташқи бозорда рақобатбардошлик даражасини аниқлаш, рақобатбардошлик омиллари таъсирчанлик даражасини ўрганиш, корхоналарга муносиб баҳо бериш, йўл қўйилаётган камчилик ва муаммоларни аниқлаш ҳамда ривожланган мамлакатлар тажрибаларидан самарали фойдаланиш долзарб аҳамият касб этади.

Саноат республикамиз иқтисодиётининг асосий тармоқларидан бири ҳисобланади. Чунки, саноат ўзининг қўшимча қиймат яратиши, аҳоли эҳтиёжини қондиришдаги ўрни ва юқори даражага эга бўлган ишлаб чиқариш локомотиви билан бошқа соҳа ва тармоқлардан тубдан фарқ қилади. Саноат тармоғининг ривожланиши миллий иқтисодиётнинг барқарор суръатлар билан ривожланишига олиб келади.

Иқтисодиётнинг етакчи тармоқларидан саналган саноат тармоғи корхоналарида тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш учун қуйидаги ўзгаришларни босқичма-босқич амалга оширишни талаб этади:

- давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш орқали чинакам мулкдорлар синфини янада кўпайтириш;

- аввалдан шаклланган, хом ашё етказиб беришга ихтисослашган тармоқлардан воз кечиш, уларнинг ўрнида тайёр маҳсулот тайёрловчи

Published: 10.11.2023

Cite this article: Дадажонова Мартабахон Маҳмудовна, Мухаммадмуйдинов Халлило Хадятилло ўғли (2023). Саноат корхоналарида тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш масалалари. Emro Science and Education, 1(1). https://doi.org/10.5281/zenodo.24319186

© 2023 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

қувватларни барпо этиш;

- моддий (ер, капитал) ва шахсий инсоний (меҳнат, тадбиркорлик) ресурслардан самарали фойдаланиш, шу орқали ишлаб чиқаришни инновацион йўл билан ривожлантириш;

- саноат маҳсулотлари ишлаб чиқарувчи субъектлар эркин фаолият юритиши учун давлат томонидан ҳам ижтимоий-иқтисодий, ҳам ҳуқуқий кафолатлар бериш;

- жаҳон бозорига Ўзбекистон саноат маҳсулотлари кириб бориши учун замонавий хорижий фирмалар тажрибаси ва техника-технологияларини мамлакат саноатига жорий этиш, бунинг учун қулай инвестицион муҳит яратиш;

- мавжуд ишлаб чиқариш тажрибалари, малакали кадрлар салоҳияти ва барча интеллектуал мулкни босқичма-босқич ривожлантириш;

- ишлаб чиқариш фаолиятини кенгайтириш учун молиявий қўллаб қувватлаш манбалари томонидан имтиёзлар яратиш, молиявий маблағларни мақсадли йўналишларга жалб этиш.

Умуман, саноат тармоғида тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш ва бу жараёнларни ташкил этиш билан боғлиқ жуда кўп тушунчалар мавжуд. Кичик бизнесни ривожлантириш механизми ана шундай тушунчалар қаторига киради. "Механизм" тушунчаси юнон тилидан олинган бўлиб, механикадан кириб келган. У иқтисодий жараёнларга таъсир кўрсатиш усуллари ва воситалари йиғиндиси маъносини англатувчи тушунча сифатида қўлланилади [1].

Шундай қилиб, ривожлантириш механизмига ривожлантириш объекти фаолияти натижалари боғлиқ бўлган омилларга таъсир этишни таъминловчи ривожлантириш тизимининг фаол элементи сифатида қараш лозим. Демак, ривожлантириш механизми ривожлантириш мақсадларига эришиш учун ривожлантириш суъектлари томонидан қўлланиладиган ривожлантириш жараёнларига таъсир этувчи усуллар, воситалар ва дастаклар йиғиндисидир.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш механизми улар фаолиятини ҳамда бир-бирини таъминловчи воситадир. Энг аввало кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш шунга боғлиқдир.

Ривожлантириш механизми бир қанча таркибий элементларни ўз ичига олади.(1-расм) Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаолиятини ривожлантиришни ривожлантиришнинг зарурлигини белгиловчи омиллар ҳақида қуйидаги фикрлар таъкидланади:[3]

- республика бозорини зарур истеъмол товарлари ва хизматлар билан бойитади;

- аҳолининг (айниқса, ортиқча меҳнат заҳиралари мавжуд бўлган қишлоқ жойларда) иш билан бандлилигини таъминлайди;

- кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фақат ички бозорни

истеъмол товарлари билан таъминлаш билан бирга ташқи бозорларга ҳам рақобатбардош маҳсулотлар чиқаришга қодир;

1-расм.Ривожлантириш механизми элементлари

- кичик бизнесда бозор конъюктурасининг ўзгаришига тезда мослаша олиш имконияти ҳам мавжуд;
- унинг фан ва техниканинг янги ютуқларини тез ўзлаштириш қобилияти ҳам бор.

Бугунги кунда саноат бозордаги зарур мувозанатни таъминлаш, иқтисодиётнинг рақобатбардошлиги ва аҳоли даромадларини ошириш, ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириш сингари муаммоларни самарали ҳал этиш имкониятини ҳам беради ҳамда мазкур тармоқ янги иш ўринларини яратишда муҳим ўрин тутади. Хусусан, қайта ишловчи саноатда битта иш ўрнининг яратилиши бошқа тармоқларда икки ёки учта иш ўрни яратилишига олиб келади.

Саноат корхонларида тадбиркорлик фаолиятини олиб бориш ва барқарор ривожланиш даражасига чиқишига бошқарув ҳамда тартибга солиш механизмлари ҳисобидан эришиш мумкин. Саноат корхоналарида тадбиркорлик фаолиятини ривожланишига шароит яратишнинг стратегик йўналишларидан булар бюджет, солиқ, пул кредит, нарх ва валюта сиёсати каби воситаларни қамраб олган қулай макроиқтисодий муҳитни яратиш ҳисобланади.

Юқорида кўрсатилган ҳолатлар саноат корхоналарининг мамлакат иқтисодиёти ривожи учун зарурлиги ҳамда унда тадбиркорлик фаолиятини юзага чиқариш давлатнинг қатор иқтисодий муаммоларини бартараф этилишига олиб келади.

Юқоридагиларни инобатга олиб айтишимиз мумкинки, хўжалик механизми кўпроқ макродаражага хос.

Саноат корхоналарида тадбиркорлик фаолиятини самарали олиб бориш ва унинг барқарор ривожланиши аввало уни қай йўсинда ташкил этиш ва бошқаришга боғлиқ бўлади. Жаҳондаги етакчи бренд компаниялар ишнинг самарали олиб борилиши кўпинча уни қай усулда ва шаклда ташкил этишга боғлиқ деб кўрсатишади. Шундай экан, саноат корхоналарида бозор талабига мувофиқ уларнинг тадбиркорлик фаолиятини ривожлантиришда унинг ташкилий-иқтисодий механизмларини жорий этмасдан туриб амалга ошириш қийин бўлади.

Тахлиллар, ўрганишлар шуни кўрсатадики, айнан миллий иқтисодиётда фаолият кўрсатаётган саноат корхоналарида комплекс мужассамлаштирувчи ва уларни фаолиятида товар ва хизматлар бозорларига харидоргир маҳсулотларни ишлаб чиқара олмаслигидадир. Бу ўз навбатида кўпгина жаҳон тан олган маркетинг тамойиллари жорий этишни давр талаб этмоқда.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Управление экономическим потенциалом организации: учебное пособие. / А.П.Романов, Г.Г.Серебренников, В.М.Безутлая, О.В.Кириллина, М.К.Чарыкова. - Тамбов: Изд-во ФГБОУ ВПО «ТГТУ», 2012.

2. Lavopa A. and Szirmai A. (2012). Industrialization, Employment and Poverty, UNU-MERIT Working Paper Series 2012-081. Maastricht The Netherlands: United Nations University, Maastricht Economic and Social Research Institute on Innovation and Technology

3. Абалкин Л.И. От экономической теории до концепции долгосрочной стратегии // Проблемы современной России. М., 2011.